

Kistefos Skogtjenester

ESPEDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE. Forslag til ramme for skogsdrift i verneområdet. Kistefos Skogtjenester as, Notat 2022-44.

1. Bakgrunn.

På oppdrag fra Langsua Nasjonalparkstyre skal Kistefos Skogtjenester AS utarbeide faggrunnlag for naturmangfold i Espedalen landskapsvernombordet. Dette oppdraget slutføres i 2022. En del av oppdraget er å skissere forslag til framtidig skogsdrift i verneområdet, og dette notatet er et innspill for arealene i Nord-Fron og Sør-Fron kommune.

Gjeldende forvaltningsplan for verneområdene i Langsua ble vedtatt i 2020, og et eget kapittel i planen omhandler skogsdrift i verneområdene. Utenom vedhogst er skogsdrift avgrenset til to områder: Dokkfaret landskapsvernombordet og Espedalen landskapsvernombordet. Skogsdrift i disse områdene skal skje i medhold av plan som er godkjent av forvaltningsmyndigheten, og skal være i henhold til bestemmelsene gitt i verneforskriftene (se omtale i avsnitt 2). Utfullende retningslinjer og forutsetninger for framtidig skogsdrift er fastsatt i forbindelse med erstatningsoppkjøret.

Feltarbeidet er utført av Geir Høitomt og Jon Opheim i Kistefos Skogtjenester AS. Begge har lang erfaring med kartlegging av biologisk mangfold og har også lang yrkesbakgrunn i skogbruket (skogsarbeid (fagbrev), skogbruksplanlegging og skogsbestyrrelse).

2. Espedalen landskapsvernombordet

Espedalen landskapsvernombordet ble vernet 11.03.2011 og omfatter ca. 183,4 km². Landskapsvernombordet grenser inn til Langsua nasjonalpark, Hersjømyrin naturreservat og Hynna naturreservat.

Verneformålet i Espedalen landskapsvernombordet er formulert slik (Lovdata):
§1. Formål

Formålet med Espedalen landskapsvernombordet er å ta vare på et natur- og kulturlandskap med økologisk verdi, kulturell verdi, opplevelsesverdi, og som er identitetsskapende.

Videre er formålet med vernet å:

- ta vare på et stort, sammenhengende naturområde med et rikt dyre- og planteliv som preger landskapet.*
- ta vare på og opprettholde et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap der seterlandskapet med beitebruk og setervoller, kulturminner, samt skog og annen vegetasjon, utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.*
- ta vare på biologisk mangfold som preger landskapet, herunder naturtyper som naturbeitemark, slåttemark, bekkekløft og bergvegg, gammel barskog, myr, herunder rikmyr, ferskvann/våtmark, og arter knyttet til disse.*
- ta vare på landskapsformer og kvartærgeologiske forekomster.*

Kistefos Skogtjenester

Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Skogsdrift i verneområdet er omhandlet i eget punkt i vernebestemmelsene:

§2.4 Skogsdrift

Skogsdrift kan skje i medhold av plan som er godkjent av forvaltningsmyndigheten. En plan skal normalt bygge på følgende retningslinjer:

- lukkede hogstformer skal benyttes
- områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares
- bekdedaler, urskogslommer, koller og tiurleiker skal bevares
- arealer med fuktskog skal ikke hogges
- etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse
- ved behov kan suppleringsplanting av stedegne treslag benyttes
- særmerkede, dekorative og døde trær som er med på å prege landskapet skal ikke hogges.

Figur 1. Nordre del av Espedalen landskapsvernombåde i Nord-Fron og Sør-Fron kommuner.

3. Forutsetninger

Dette notatet bygger på følgende forutsetninger:

1. Vernebestemmelsene for Espedalen landskapsvernombåde
2. Forvaltningsplan for verneområdene i Langsua (vedtatt 2020)
3. Vernskogbestemmelsene i Skogbruksloven
4. Gjeldende Norsk PEFC-skogstandard.
5. Eksisterende kunnskap om naturmangfold i området

4. Vurderinger

En del av verneformålet for Espedalen landskapsvernområde er bevaring av gammel barskog og arter knyttet til slik skog. Vernebestemmelsene for landskapsvernområdet (§1. Formål og pkt. 2.4) gir føringer for skogsdriften i verneområdet. Herunder er det et krav at lukkede hogstformer og naturlig foryngelse skal benyttes, bekkedaler, urskogslommer, koller og tiurleiker skal bevares, at arealer med fuktskog ikke skal hogges og at særmerkete trær skal bevares.

Lukket hogst er definert av at det står igjen mer enn 15 trær pr. dekar, eller at det hogges små flater på under 2 dekar (kilde: Norges Skogeierforbund 2022). Lukket hogst kan gjennomføres på flere måter (eller som en kombinasjon av disse):

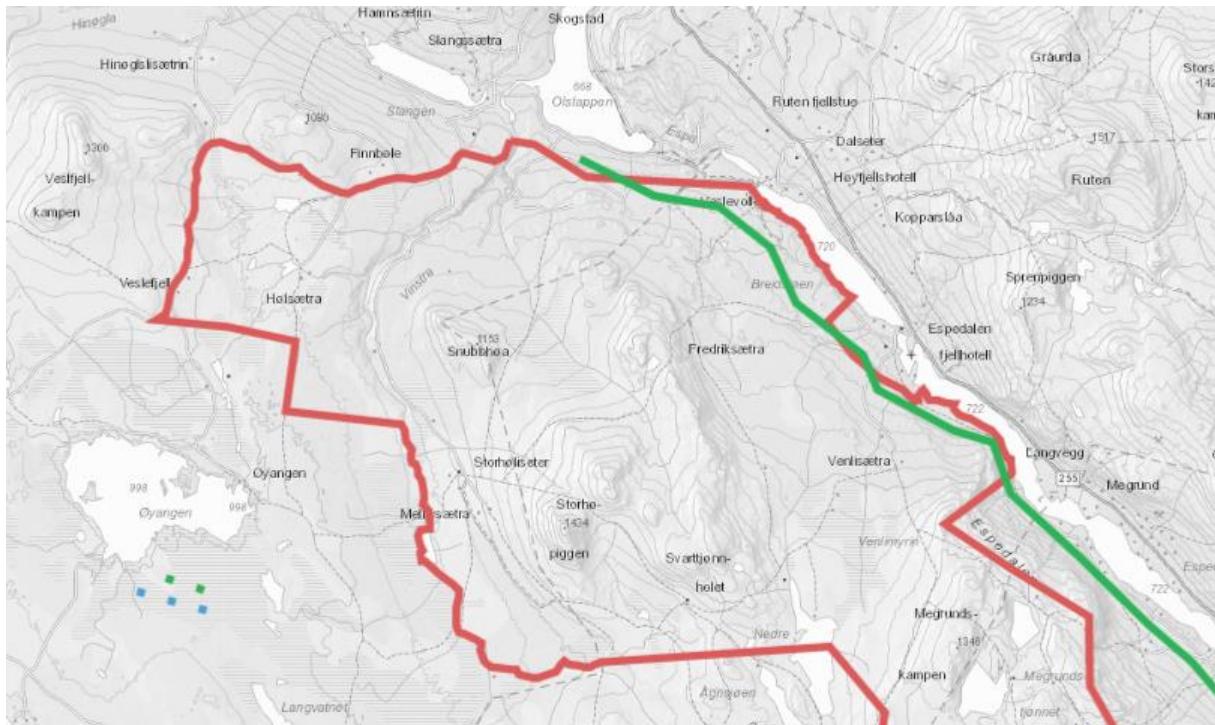
1. Selektiv hogst er ofte omtalt som plukkhogst og innebærer hogst av enkeltrær, mens en vesentlig del av trærne blir stående igjen. Utgangspunktet bør være et flersjiktet skogbilde, og det legges til grunn at skogen forynges naturlig.
2. Skjermstillingshogst setter igjen mellom 16 - 40 trær pr dekar. Skjermtrærne velges ut blant stormsterke trær, og disse hogges gjerne når foryngelsen er tilfredsstillende. Etter eventuell hogst av skjermtrærne framstår dermed bestandet som et ungskogfelt (hogstklasse II).
3. Fjellskoghogst regnes iblant som en egen hogstform, men er i praksis en kombinasjon av selektiv hogst og småflater (< 2 dekar). Småflatene kan forynges både med planting og naturlig foryngelse.

Siden vernebestemmelsene for Espedalen landskapsvernområde stiller krav om at lukket hogst skal benyttes, samtidig som hensyn til biologisk mangfold, landskapsbildet og opplevelsesverdiene ivaretas vil i hovedsak selektiv hogst og fjellskoghogst være aktuelle hogstformer i verneområdet.

I samsvar med føringerne gitt i pkt. 1 og 3 ovenfor, foreslås det at maksimalt uttak ikke overstiger 50% av kubikkmassen i driftsområdene. Også i disse områdene skal krav til kantsoner, ivaretakelse av særpreget trær, bekkedaler, koller og fuktskog ivaretas. Dette er i henhold til forutsetningene i f.bm. erstatningsoppkjøret, hvor for øvrig flatestørrelsen også begrenses til maksimalt 1 dekar.

Foryngelsen skjer gjennom naturlig foryngelse, og markberedning foretas normalt ikke. I f.bm. erstatningsoppkjøret er det imidlertid åpnet for at markberedning kan tillates på spesielle vilkår.

Vernskoggrensa i Nord- og Sør-Fron ligger på 800 moh, og det alt vesentlige av Espedalen landskapsvernområde ligger dermed over denne grensa (figur 2). Vernskogbestemmelsen har vært i norsk skogbrukslovgiving siden 1893, og har som hovedformål å sikre høgereliggende skog mot klimaskader og feil skogbehandling.

Figur 2. Nordre del av Espedalen landskapsvernområde med vernskoggrensa (800 m.o.h.) merket med grønn linje.

Med eksisterende kunnskapsnivå om naturmangfoldet i skogsmiljøene i Espedalen landskapsvernområde er det grunnlag for å skille ut delområder av særlig stor verdi for artsmangfold (figur 3). Det er funn av en lang rekke rødlistearter knyttet til gammel barskog i verneområdet, eksempelvis vrangstorpigg (NT), råtetvebladmose (EN), huldrenål (EN), trådragg (VU), flekkhvitkjuke (NT), taigapiggskinn (NT), granseterlav (NT), tretåspett (NT), brunpudret taigafly (EN) og gråpudret taigafly (NT). Selv om kunnskapsnivået ikke er heldekkende er eksisterende kunnskap et viktig moment i vurderingene.

Det samme er gjeldende Norsk PEFC- Skogstandard som bl.a. beskriver hensyn til kantsoner, tiurleiker, rovfuglreir og myr- og sumpskog.

I forbindelse med erstatningsoppkjøret er det avgrenset 7 områder hvor det ikke skal drives ordinært skogbruk. Dette gjelder 1) Vinstrakløfta, 2) Snubbdalen, 3) Unedrtjønnmyra, 4) Andreastjønnin, 5) Skurva, 6) Gravskarliberga og 7) gnr/bnr 177/1 i S. Fron. Disse lokalitetene er hensyntatt i dette notatet.

5. Viktige delområder for naturmangfold

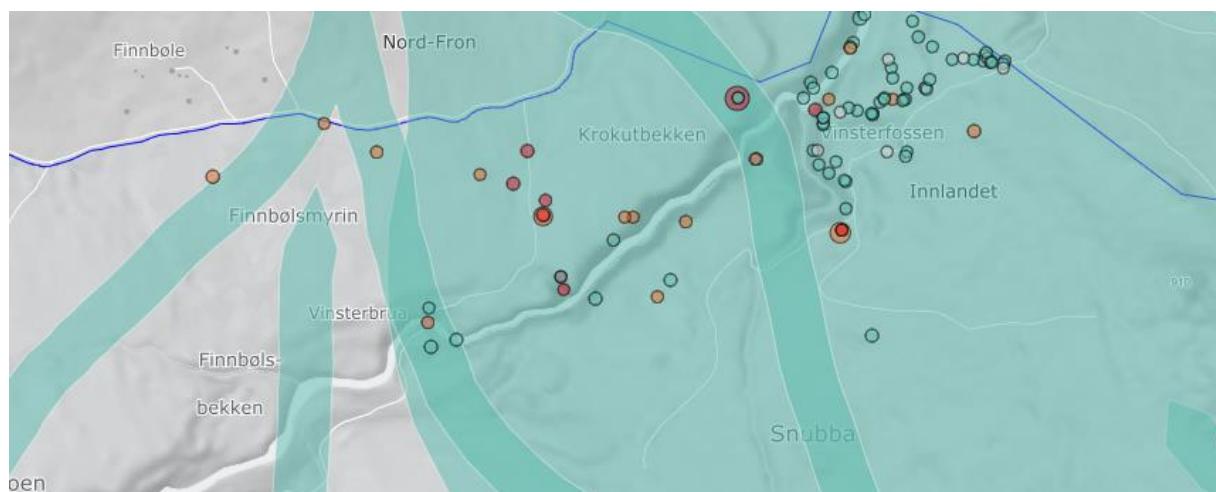
5.1 Vinstras elvekløft ned mot Olstappen.

Den ca. 6,5 km lange kløfta fra Storhøliseter til Olstappen er stedvis dyp og svært markert, og inneholder gammel furudominert skog, fossestryk, sidekløfter og viktige miljøer med bergvegger, overheng og store steinblokker.

3 naturtypefigurer (BN00065695, BN00065694, BN00065571) er utfigurert i midtre og nedre del (Bekkekløft og bergvegg), alle med verdi A (svært viktig). I tillegg er en naturtypefigur avgrenset i sidebekken Snubba (BN00065693), også dette «Bekkekløft og bergvegg» med verdi A.

Artsfunn i de avgrensete naturtypefigurene og langs elvestrekningen for øvrig (fig. 3) tilsier at hogst i dette miljøet må unngås. Delområdet har stor verdi for krevende kryptogamer, karplanter, insekter (bl.a. ulike arter taigafly) samt for fugl (bl.a. hekkeplasser for svært sårbare rovfuglarter). Det anbefales derfor ikke-hogst i elvekløfta samt i ei bred kantsone langs kløfta.

Et viktig moment i denne sammenheng er også at effekten av eksisterende vassdragsregulering i Vinstra påvirker elvekløftmiljøet negativt. Sterkt redusert vannføring gir lavere luftfuktighet i kløftemiljøet, og spesialiserte arter knyttet til nettopp slike miljøer vil dermed få dårligere betingelser. Robuste kantsoner uten hogst vil medvirke til at disse skadenvirkningene blir noe redusert.

Figur 3. Artsfunn i tilknytning til Vinstras elvekløft ned mot Olstappen. Røde og orange prikker viser funn av rødlistearter. Kilde: Artskart.

Figur 4. Elvekløfta langs Vinstra består av gammel furudominert skog med innslag av død ved. Foto: GH 19.07.2021.

5.2 Storfugl

Det er kartlagt to intakte spillplasser for storfugl i denne delen av Espedalen landskapsvernområde. Ivaretakelse av tiurleiker krever hensyn både på selve spillplassen samt i dagområdene rundt leiken (1 km rundt spillplassen). Antall spillende tiur på leiken avhenger i stor grad av andelen gammelskog i dagområdene rundt spillplassen. For at kravet i vernebestemmelsene om at tiurleiker skal ivaretas foreslås det dermed at deler av disse arealene unntas fra hogst.

Fuktskog og myrkanter er viktige innslag i leveområder for skogsfugl. Disse arealene er særlig viktige som beiteområder for rugende hunnfugler, og senere i de første ukene etter klekking (av hunnfugler med kyllinger). Vernebestemmelsene (og Norsk PEFC-Skogstandard) stiller krav om ivaretakelse av slike miljøer i Espedalen landskapsvernområde.

Bevaring av en høy andel eldre blåbær- og bærlyngskog og forekomst av karakteristiske beitefuruer er dessuten viktig tiltak i et leveområdene for storfugl.

I dette notatet avgrenses en større del av leveområdene for storfugl som unntas fra hogst (herunder 2 spillplasser). Hogstføring på de resterende skogarealene forutsettes gjennomført med lukkede hogstformer og dette vil ivareta hensynet til blåbærskog/bærlyngskog på en god måte.

Figur 5. Nokså produktiv furuskog (hogstklasse IV) ved Vinsterbrue. I dette gunstige terrenget ligger det godt til rette for lukket hogst og påfølgende naturlig foryngelse. En slik driftsform vil ivareta blåbær-/bærlyngskogen på en god måte, og naturlig foryngelse vil bidra til et mer sjiktet skogbilde. Foto: GH 19.07.2021.

5.3 Rovfugl

Vernebestemmelsene og Norsk PEFC-skogstandard stiller krav om sikring av rovfugllokaliteter ved skogbruksaktivitet. Disse hensynene omfatter både arealer rundt selve hekkeplassen, men også faren for forstyrrelser i hekketida. For flere av de relevante rovfuglartene i Espedalen landskapsvernområde er det i PEFC-skogstandard spesifikke krav til soner rundt reirplassene som skal unntas fra hogst, samt konkrete bestemmelser om buffersoner der det ikke skal utøves skogbruk i sårbar hekkeperiode (ettervinter, vår og forsommer).

Det er kjent flere rovfuglreir i Espedalen landskapsvernområde som omfattes av de ulike hensynskravene som er beskrevet ovenfor.

Informasjon om hekkeplasser for sårbare rovfuglarter er unntatt offentlighet, men er tilgjengelige i Rovdata for personer med særskilt adgang. Hekkeplassene for rovfugl i Espedalen landskapsvernområde beskrives derfor ikke nærmere i dette notatet, men er hensyntatt i forslaget til områder som unntas fra hogst.

Den høgereliggende barskogen og fjellbjørkeskogen (fjellbandet) er viktige jaktområder for flere av rovfuglartene i landskapsvernombordet. Denne sona har også forekomst av store stormsterke furutrær som er potensielle reirplasser for bl.a. arter som kongeørn, fiskeørn og fjellvåk. Med unntak av vedhogst av bjørk, bør disse områdene derfor ikke berøres av skogbruk. Dette sammenfaller også i stor grad med de gjeldende vernskogbestemmelsene i medhold av Skogbruksloven (øvre og midtre del av vernskogen), jfr. kap. 5.5

5.4 Bekkedaler og fuktskog

Foruten kløftemiljøet langs Vinstra og Snubba, finnes ei markert bekkekløft langs Gulleiksvollbekken og delvis langs nabobekken øst for denne. Langs deler av Gulleiksvollbekken er kløfta svært markert med 10 - 20 meter høye bergvegger. Bekkedalen rett i øst er også markert, men har ikke det samme kløftepreget. Langs begge disse bekkene er det frodig vegetasjon, med innslag av krevende karplanter. Vernebestemmelsens krav om bevaring av bekkedaler vil omfatte begge disse bekkedalene

I lia på begge sider av Gulleiksvollbekken inngår flere rike sig og fuktskog. Her vokser bl.a. krevende arter som gulsildre, turt, tyrihjelm og hvitbladtistel. En naturtypefigur (BN00022106) med gammel gransumpskog er avgrenset ved Undertjønnmyra, og fuktskog inngår ellers langs flere av småbekkene og myrene i området.

5.5. Høgereliggende skogarealer

Vernskoggrensa ligger på 800 m.o.h. i Espedalen landskapsvernombordet, dvs. at nesten hele verneområdet ligger over denne grensa (figur 2). Ved drift i vernskogen skal de vanlige regler for et bærekraftig skogbruk jmf. Forskrift om bærekraftig skogbruk og Norsk PEFC Skogstandard (tidligere Levende Skog standard) legges til grunn, men det skal tas ekstra hensyn til de spesielle forhold som finnes i fjellskogen, slik at det karakteristiske ved skogtypen bevares. Det kan gjelde bevaring av kraggfurer, tørre og vridde trær, m.m. I vernskogen er det også spesielt viktig at en bevarer et sammenhengende skogbilde over tid. For skjøtsel og drift i vernskogen, deles denne gjerne i følgende 3 soner med tilhørende retnings linjer for hogst (kilde: Statsforvalteren i Innlandet, forskrift om vernskog).

Sone 1. Øvre del av vernskogen.

Denne sonen strekker seg fra snaufjellet og ned til 5 meter, målt langs bakken, nedenfor barskoggrensen. Barskoggrensen defineres som 6 bartrær pr. daa som kan bli 5 meter høye. Skogen i denne sonen skal tjene som varig vern for nedenforliggende skog samtidig som skogen i denne sonen er den mest utsatte del av fjellskogen. I denne sonen skal all barskog stå urørt. Lauvskogen kan tynnes og forynges under skjerm av eldre lauvtrær eller på flater inntil 2 dekar størrelse i de klimatisk minst utsatte deler av sonen.

Sone 2. Midtre del av vernskogen

Denne sonen strekker seg fra nedre begrensning av sone 1 og ned til grensa for produktiv skogsmark. Som produktiv skogsmark regnes mark som kan produsere minst 0,1 m³ trevirke pr. dekar og år.

I denne sonen skal det når det gjelder barskog, bare foretas hogst av enkeltrær. På hogsttidspunktet bør det finnes tilstrekkelig med utviklingsdyktige trær som kan overta plass

og produksjon etter de trær som hogges. For lauvskogen gjelder de samme regler som i sone 1, men flatestørrelsen kan økes til 5 dekar.

Sone 3. Nedre del av vernskogen

Denne sonen strekker seg fra grensa for produktiv skog (se sone 2) og ned til den fastlagte vernskoggrensa. Denne sonen består av produktiv skogsmark og det kan drives skogbruk etter gitte retningslinjer.

I den klimatisk mest utsatte delen av sonen og der skogen har god sjiktning anbefales bruk av fjellskoghogst. Med fjellskoghogst menes i denne forbindelse en kombinasjon av gjennomhogster og gruppehogster med flater opptil 2 dekars størrelse. Gjennomhogst kan brukes der skogen har betydelig sjiktning og med noe forhåndsforyngelse. Bestandet skal etter en gjennomhogst alltid ha en kubikkmasse og en vekstkraft som sikrer framtidig produksjon slik at en ny gjennomhogst kan foretas om ca. 30-40 år.

Det foreslås en øvre grense for hogst av barskog på 850 moh. i Espedalen landskapsvernombordet. Denne grensen begrunnes i de faktiske skogforholdene, samt beskrivelsen av sone 1 - 3 ovenfor. I tillegg vektlegges den betydning den høyestliggende barskogen har for vilt og annet naturmangfold i verneområdet, og bl.a. viltarter som elg, hare, lirype, dvergspett og haukugle har viktige leveområder her. Skogen opp mot fjellbandet har også stor opplevelsesmessig verdi, bl.a. med hyppig innslag av gamle og særmerkte trær (fig. 6). Det bør tillates uttak av bjørk til vedformål også i denne sonen.

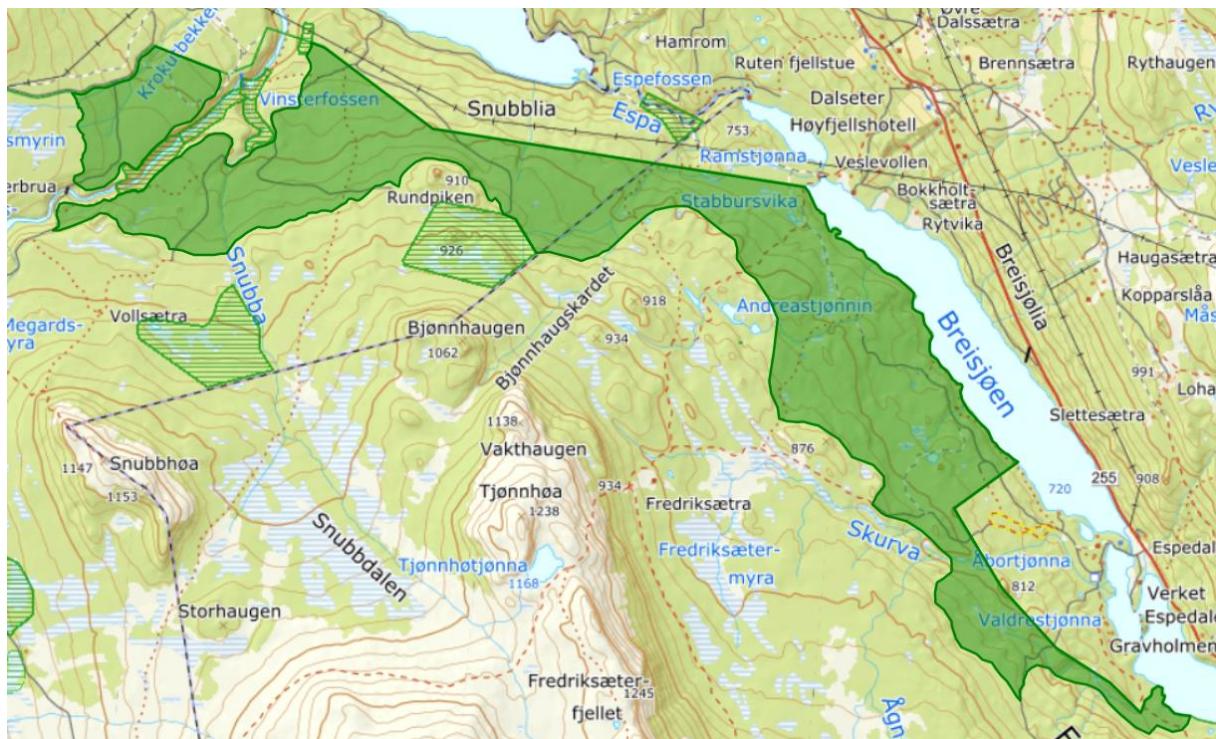

Figur 6. Vernebestemmelsene i Espedalen landskapsvernombordet sier at særmerkede og dekorative trær som er med på å prege landskapet ikke skal hogges. Her gammel furu langs vegen inn mot Storhølisæter (ca. 900 m.o.h.). Foto: GH 19.07.2021.

6. Forslag til areal for framtidig skogbruksaktivitet i Espedalen landskapsvernområde.

Figur 7 viser forslag til areal for framtidig skogbruk i Espedalen landskapsvernområde. Innenfor dette arealet er det betydelige arealer med yngre skog som er aktuell for avstandsregulering/tynning, samt arealer med eldre skog der fjellskoghogst/plukkhogst er mulig.

Det forutsetts at vernebestemmelsene knyttet til skogbruk overholdes ved all drift i verneområdet.

Figur 7. Forslag til arealer hvor det kan drives skogbruk i henhold til vernebestemmelsene i Espedalen landskapsvernområde er markert med grønt. Arealer med grønn skravur er eksisterende naturtypefigurer i området.

Dokka 08.05.2022
Geir Høitomt/Jon Opheim